

БУТИ МЕДИЧНОЮ СЕСТРОЮ – ЦЕ ПОКЛИКАННЯ

Медик – одна з найгуманніших професій на землі, але серед медиків найлюдяніша, найпочесніша та подеколи найважча професія – медична сестра. У всі часи медичні сестри є зосередженням милосердя, їх

так і називають – сестри милосердя. І, мабуть, не випадково, що важка місія медичної сестри здебільшого лягає на тендітні жіночі плечі. Бо саме жіноче чутливе серце, добрі руки та велике терпіння так необхідні у цій професії.

Вперше служба сестер милосердя була організована під час Кримської війни англійкою Флоренс Найтінгейл.

Поранені у Кримській війні англійські солдати називали Флоренс Найтінгейл «Леді з лампою». Саме такою вона запам'яталася їм: навіть вночі, з лампою у руках, нечутно обходить палати шпиталю, зупиняється біля кожного, хто стогне уві сні, допомагає, контролює, рятує.

Найзнаменитіша медсестра світу народилася 12.05.1820 у Флоренції (Італія) і навіть ім'я отримала на честь цього старовинного міста. Була другою донькою у багатій та знатній родині. З дитинства знала 5 мов, вивчала фізику, хімію, математику, філософію – і, по суті, не мала жодної потреби працювати. Однак стати медсестрою мріяла з підліткового віку.

Флоренс так і не вийшла заміж, відмовивши всім закоханим у неї чоловікам: боялася, що шлюб шкодитиме її служінню людям. Ночами штудіювала лікарняні звіти, підручники, атласи з анатомії.

У 1853 році почалася Кримська війна. Флоренс Найтінгейл вирушила у найбільший польовий шпиталь із групою з 38 медсестер, щоб допомогти у догляді за пораненими бійцями. Флоренс була шокована умовами у шпиталі: антисанітарія, зневажливе ставлення до пацієнтів, погане харчування. Вона взялася до справи. Її помічниці почали прибирати в палатах, було налагоджено можливість, щоб поранені могли відсилати своїм родинам частину отриманої зарплати – це покращило їх моральний стан. Також Флоренс «виписала» з Англії відомого шеф-кухаря, який почав годувати поранених корисною і поживною їжею. Скоро атмосфера у

шпиталі змінилася, хворі перестали грубити медсестрам, а **смертність серед поранених знизилася з 42% до 2%**.

Флоренс Найтінгейл кілька разів їздила на передову, допомагаючи реорганізувати медичну допомогу поблизу поля бою. А після закінчення війни і повернення в Англію домоглася зустрічі з королевою Вікторією, запропонувавши їй реформувати військові шпиталі.

Авторству Флоренс Найтінгейл належить кілька підручників, зокрема, «Записки про шпиталі» та «Записки про догляд за хворими».

Але здоров'я самої національної героїні Найтінгейл було далеко не «залізним». Вона часто впадала в депресії, відмовлялася від їжі і пила лише чорний чай. Їй було трохи більше 40 років, коли вона перенесла інсульт – і до кінця життя залишалася прикутою до інвалідного візка.

Флоренс Найтінгейл, перша дослідниця і основоположниця сучасної сестринської справи, зробила переворот у свідомості й у поглядах людей, стосовно ролі та важливості медичної сестри в охороні здоров'я і суспільства.

Уперше виділивши в сестринській справі дві області – догляд за хворими і догляд за здоровими людьми, вона визначила догляд за здоровими як “підтримку у людини такого стану, при якій хвороба не наступає”, догляд же за хворими як “допомога страждаючому від хвороби жити найбільш повноцінним життям, що приносить задоволення”. Найтінгейл висловлювала тверде переконання в тому, що “по суті своєї сестринська справа, як професія, відрізняється від лікарської діяльності і вимагає спеціальних, відмінних від лікарських знань”.

Міс Найтінгейл Флоренс створила систему допомоги: збільшила число палат, щоб ліквідувати скупченість поранених, перев'язувала поранених, доглядала за хворими, організувала кухні, пральні. Вона вважала, що справа сестер милосердя – спасати поранених не тільки фізично, але і духовно: піклувалася про їх дозвілля, організовувала читальні, допомагала налагодити листування з рідними.

24 червня 1860 р. у Лондоні при госпіталі Св. Томаса була відкрита перша в світі школа сестер милосердя під керівництвом Найтінгейл. Вихованки цієї школи отримували ґрунтовну наукову підготовку. Під професійними цінностями розуміли повагу до особистості пацієнта, його честі, достоїнства і свободи, вияв уваги, любові і турботи, збереження конфіденційності, а також дотримання професійного обов'язку. Не випадково девізом першого почесного міжнародного сестринського суспільства стали слова: Любов, Мужність, Честь.

МЕДСЕСТРИНСТВО В УКРАЇНІ

Медсестринство в Україні виникло з приходом християнства. За часів княгині Ольги в Київській Русі була заснована перша лікарня, де жінки виконували функції догляду за хворими. Згадує про це літописець Нестор у «Житті Феодосія Печерського».

Першими у Європі медсестрами стали жінки-монахині. Проте спочатку вони допомагали хворим таємно, без благословення настоятелів церкви. Пов'язане це з тим, що за церковними канонами монахиням не дозволялось мати доступ до людського тіла. Лише в 1617 році за благословенням св. Вікентія де Поля була організована спільнота Дочок Милосердя.

Медсестринська служба почала швидко розвиватися в Україні після Кримської війни. Активно сприяв цьому видатний хірург М. І. Пирогов.

Початок Кримської війни (1853) визначив початок нового етапу в розвитку сестринської справи. У цей час М. І. Пирогов прийняв пропозицію щодо залучення загонів сестер милосердя в Кримській кампанії. Перші в історії медицини жінки-медичні працівники почали надавати допомогу пораненим та хворим воїнам на полі бою.

У жовтні 1855 року в Севастополі М. І. Пирогов написав "Правила для сестер Крестовоздвиженской общины". Він вперше поділив сестер на три основні категорії: сестер-господиць, сестер-аптекарок та перев'язувальних сестер. Для кожної з цих категорій він розробив спеціальні інструкції та правила взаємин між собою та з лікарями.

У Севастополі надавала допомогу пораненим і особливо в цьому відзначилась проста дівчина Даша Севастопольська. У народі її вважають та шанують як героїню, як першу сестру милосердя.

Участь у Кримській війні (1853-1856) сестер милосердя є найяскравішим та значним етапом розвитку сестринської справи в ХІХ столітті. Ідея залучення сестер милосердя до надання допомоги пораненим та хворим на фронті була повністю реалізована М. І. Пироговим, який брав активну участь у підготовці та організації роботи сестринського персоналу в цей період. Сестри милосердя виконували обов'язки із догляду за пораненими, допомагали лікарям при операціях, відали господарством польових шпиталів і т.д. З того часу необхідність та доцільність участі

жінок в догляді за хворими та пораненими набула загального визнання. Було вирішено розвивати цей досвід і створювати систему підготовки сестринського персоналу не тільки на випадок війни, але й для мирного часу, бо кваліфікованого персоналу із догляду дуже потребували лікарні.

Після Кримської війни почали створювати нові сестринські общини. Сестер милосердя більше стали залучатися для догляду в лікарнях та шпиталях і в мирний час. Таким чином, М. І. Пирогову належить пріоритет у визначенні професійного та соціального статусу сестри милосердя в період військових дій.

Підготовку медичних кадрів середньої ланки

За часів Середньовіччя в Україні не було навчальних медичних закладів. Мистецтво лікувати і доглядати за хворими передавалося з покоління в покоління, від батьків дітям, або на зразок ремісничого учнівства при монастирях.

Починаючи з Середньовіччя і до початку другої половини XVIII ст. в Україні лікували населення переважно цирульники. Вони надавали термінову хірургічну допомогу, видаляли зуби, ставили п'явки, банки.

Наприкінці XVIII ст. Київський військовий шпиталь почав приймати хлопчиків віком від 13 до 16 років для підготовки помічників, а згодом фельдшерів для самостійної роботи. З 30-х років XIX ст. допоміжних медичних працівників офіційно стали називати фельдшерами.

У 1775 році сенат видав наказ про створення у Києві урядового шпиталю. У 1792 році в місті був відкритий військовий шпиталь. З 1786 року при Кирилівському монастирі почав діяти будинок для інвалідів.

Після Кримської війни з новою активністю звертається увага на підготовку медичних кадрів середньої ланки. Із середини XIX століття почали діяти фельдшерські школи в Києві та Харкові. У 1870 році в Києві відкрито військову фельдшерську школу, а в 1877 році — курси медичних сестер. У другій половині XIX ст. фельдшерські школи були відкриті в Полтаві, Чернігові, Одесі, Житомирі.

Але забезпеченість медичною допомогою населення залишалась на низькому рівні. Після введення в Росії у 1864 році земської медицини її запровадження в Україні почалось з Лівобережжя, на Правобережжі відповідне реформування відбулось лише у 1906 році, а на Київську, Волинську та Подільську губернії положення про земство поширилося тільки в 1911 році. Медична допомога багатьом верствам населення України була недоступна через обов'язкову плату за лікування. По селах взагалі державних лікарень не було. Лише в деяких губерніях діяла невелика кількість фельдшерських пунктів, на які, як і на решті території

Росії, покладалася обов'язок здійснювати "роз'їзну" систему медичного обслуговування. У 1913 році на території України, яка входила до складу Росії, було 1043 земські лікарські дільниці.

Фабрично-заводська медицина мала на меті надання медичної допомоги робітникам промислових підприємств України, але вона мало чим відрізнялась від медичної допомоги сільському населенню, а отже, була недостатньою.

У 1913 році на території України працювало 7900 лікарів (з них у земських установах працювало всього 970 лікарів), 12400 середніх медичних працівників, в тому числі 3500 земських.

Відкриття перших навчальних закладів для підготовки медичних сестер у Західній Україні починається з першої школи медичних сестер, яка була створена лише у 1895 році при загальній лікарні у Львові.

Друга школа для підготовки медичних сестер була відкрита у Львові в грудні 1937 року і носила назву «Приватна школа догляду за хворими». Навчання було платним. Сюди приймали жінок у віці 18-25 років. Підготовка тривала 2,5 року. Після закінчення навчання вони йшли працювати в дитячі лікарні, а частково - в дитячі консультації і багаті сім'ї, щоб доглядати за новонародженими та хворими дітьми.

Зусиллями Товариства Червоного Хреста в 30-х роках будуються фельдшерсько-акушерські пункти, колгоспні пологові будинки, лазні, аптеки та магазини санітарії.

У роки Великої Вітчизняної війни на долю медичних сестер випало багато суворих випробувань. Медичні сестри виявилися надійними помічниками лікарів. Їх безмежний героїзм, самопожертва, відданість медичній професії, гуманність та сердечність до поранених були найкращою етичною характеристикою. Вони зберегли життя і здоров'я понад 10 млн. поранених і хворих, нерідко ціною власного життя.

З 1961 року у структурі Товариства Червоного Хреста України створена і діє Патронажна служба, яка надає медичну та соціально-побутову допомогу самотнім, непрацездатним, людям похилого віку, інвалідам.

І хоча медичний **кодекс медичної сестри** був прийнятий лише в 1994 році на I з'їзді медичних сестер України у м. Чернівці, але це не значить, що в країні медична справа була в занепаді. У ХХ ст. сестринська діяльність сформувалася як самостійна професія із власними функціональними обов'язками, методами та засобами їх виконання, які були закладені в сестринській клятві послідовницею М.І. Пирогова Флоренс Найтінгейл.

«Перед Богом і обличчям зібрання я урочисто обіцяю вести життя, сповнене чистотою, і чесно виконувати свої професійні обов'язки. Я буду утримуватися від усього згубного та шкідливого й ніколи не використаю і не призначу ліків, які можуть завдати шкоди. Я зроблю все, що в моїх силах, щоб підтримувати та підвищувати рівень моєї професії.

Я буду зберігати в таємниці всю особисту інформацію, що опиниться в моєму розпорядженні під час роботи з пацієнтами та їх родичами. Я буду віддано допомагати лікарю в його роботі та присвячу себе невтомному піклуванню про благополуччя всіх доручених моїй турботі, забезпеченню здоров'я тих, хто звернувся до мене по допомогу».

З 1995-1996 років почали відкриватися факультети сестринської справи в медичних університетах та академіях України. 30 січня 1996 року МОЗ України видає наказ «Про створення Національної програми розвитку медсестринства України».

Вже кілька років як в Україні у сферу охорони здоров'я активно втілюються новації, передбачені медичною реформою. За цей час галузь зазнала значних змін, що зокрема стосуються і медичних сестер.

Насамперед має змінитися роль медсестри у лікувальному процесі, має зрости її значимість та авторитет. Адже лєвова частка медпрацівників в усьому світі – це саме представники медсестринської професії.

Сьогодні роль медсестри в Україні залишається другорядною. Реформа має змінити ситуацію шляхом надання цим фахівцям ширших повноважень та більшої відповідальності.

Згідно реформи Освітні програми для медичних сестер планують адаптувати під сучасні вимоги та рівень розвитку сучасної медичної науки. Медсестра, яка вільно володіє сучасними медичними практиками та має гарні комунікативні навички, може взяти на себе більше повноважень та відповідальності.

В Україні тривають суттєві зміни і медичний персонал теж на шляху гідних умов праці та винагородження. Тепер керівництво лікарні самостійно визначає розмір посадових окладів персоналу. В Україні вже є приклади успішних лікарень, які ефективно використовують надані повноваження та можливості додаткового заробітку. Саме завдяки медичній реформі, стало реальним впровадження сучасних інструментів керування медзакладом та надання послуг.

Це означає, що в недалекому майбутньому українські медичні сестри відчують кращі умови на собі, а медсестринська професія стане більш престижною та шанованою.